

“Özel Sektörün Bakış Açısından Türkiye Arama – Üretim Sektöründeki Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”

**10 Mart 2012
Antalya**

Orhan Duran
Yönetim Kurulu Başkanı

PETFORM Hakkında

2000 yılında kurulan PETFORM, geçtiğimiz 12 yılda arama – üretim sektörü ve doğalgaz piyasasının gelişiminde özel sektör ile kamu kurumları arasında kilit rol oynamıştır.

PETFORM üyelerinin 2 ana faaliyet alanı:

- Arama – Üretim Sektörü
- Doğalgaz Piyasası

PETFORM Üyesi 50 Enerji Şirketi

- AKENERJİ
- AKSA DOĞALGAZ
- ALADDIN MIDDLE EAST
- ATILTA DOĞAN İNŞAAT
- AVRASYAGAZ
- AYGAZ DOĞAL GAZ
- BM İNŞAAT
- BOSPHERUSGAZ
- BP
- ÇALIK ENERJİ
- DEMİRÖREN EGL
- DOĞAL ENERJİ
- EDISON
- EGEGAZ
- ENEL
- ENERCO ENERJİ
- ENERJİSA
- ENI
- E.ON RUHRGAS
- ERDGAZ
- EWE ENERJİ
- EXXONMOBİL
- GDF SUEZ
- GENEL ENERGY
- GÜNEY YILDIZI PETROL
- HATTUŞA ENERJİ
- HONEYWELL
- IBS RESEARCH
- MARSA ENERGY
- MEDGAZ
- NATURGAZ
- N.V.TURKSE PERENCO
- OMV
- PALMET ENERJİ
- PETROL OFİSİ
- POZİTİF DOĞALGAZ
- SHELL ENERJİ
- SOCAR TURKEY ENERJİ
- STATOIL
- TEKFEN İNŞAAT
- TEMİ
- THRACE BASIN
- TIWAY TURKEY
- TOTAL
- TURCAS
- TURUSGAZ
- TÜRKERLER HOLDİNG
- VALEURA ENERGY
- ZMB GAZ DEPO
- ZORLU DOĞAL GAZ

PETFORM Üyelerinin Türkiye Ekonomisine Katkısı (2011)

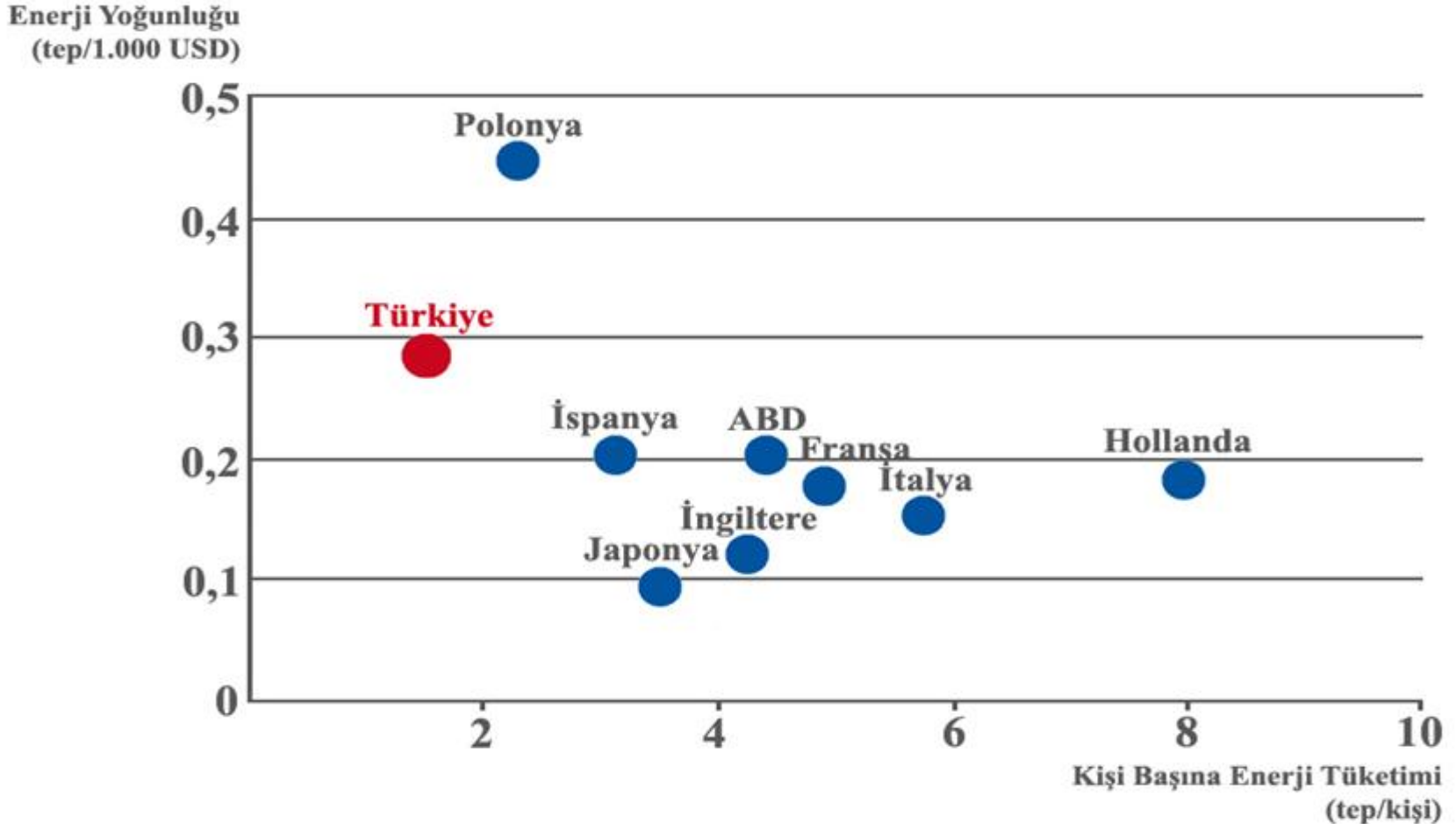
Toplam Ciro : 63,7 milyar TL

(GSYH'nin %5'i)

Toplam Vergi : 4,3 milyar TL

Toplam İstihdam : 31.500 kişi

Enerji Yoğunluğu & Kişi Başına Enerji Tüketimi Karşılaştırması

Türkiye'nin Genel Enerji Dengesi (1990 – 2010)

	1990	2010	Değişim
Toplam Enerji Talebi (<i>milyon tep</i>)	52,9	109,2	↑ %106 ↑
Toplam Yerli Üretim (<i>milyon tep</i>)	25,6	32,4	↑ %26 ↑
Toplam Enerji İthalatı (<i>milyon tep</i>)	30,9	87,4	↑ %182 ↑
Yerli Üretimin Talebi Karşılama Oranı	% 48	% 29	↓ - %40 ↓

Türkiye'nin Cari Açığı – Petrol Fiyatı İlişkisi (2007 – 2012)

Türkiye'nin Toplam İthalatında Enerjinin Payı (2009 – 2011)

<i>(milyar dolar)</i>	2009	2010	2011
Ham Petrol ve Petrol Ürünleri	14,9	20,6	29,2
Doğalgaz	11,6	14,1	20,2
Kömür	3,1	3,2	4,1
Enerji İthalatı Toplamı	29,9	38,5	54,1
Türkiye'nin Toplam İthalatı	140,9	185,5	240,8
Toplam İthalat İçerisinde Petrol ve Doğalgazın Payı	%18,8	%18,7	%20,5

6326 Sayılı Petrol Kanunu (1954)

- İşletme (*TPAO*) ile idari karar alma mekanizması (*Petrol Dairesi Reisliği*) ayrıştırılmıştır.
- TPAO ile yerli / yabancı özel şirketlere tamamen eşit yaklaşım sergilenmektedir.
- Sabit Devlet Hissesi (%12,5) alınmaktadır.
- Kanunla tespit edilmiş sondaj mükellefiyetleri vardır.
- Vergi + Devlet Hissesi (*Tax & Royalty*) modeli esas alınmıştır.

Yerli Petrol Üretiminde Dönüm Noktaları

1954 – 73 : 6326 sayılı Petrol Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından arama – üretim yatırımlarında büyük artış

(Zirve Noktası: 1969 → 3,6 milyon ton/yıl üretim)

1974 – 83 : Petrol fiyatlarının sınırlandırılması, 20 Sayılı Fon uygulaması ve TPAO'ya tanınan ayrıcalıklar neticesinde rekabet gücünün kaybedilmesi

(Dip Noktası: 1983 → 2,2 milyon ton/yıl üretim)

Yerli Petrol Üretiminde Dönüm Noktaları

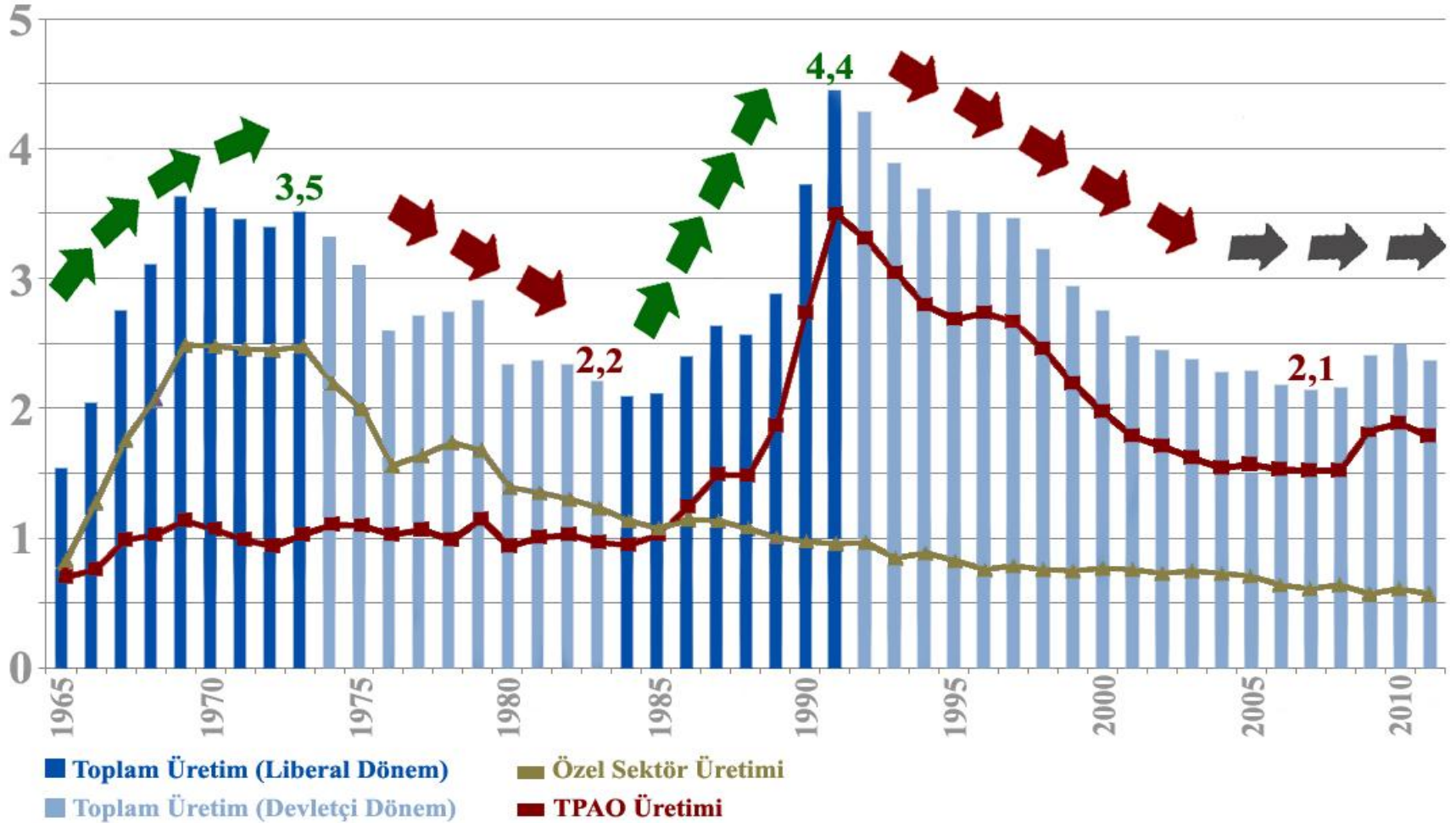
1984 – 91 : Liberal ekonomiye geçişin yerli ve yabancı özel yatırımlara etkisi, kur farkı uygulaması teşviki ve TPAO'nun büyük çaplı keşifleri sayesinde petrol üretiminde tarihi zirvenin yakalanması

(Zirve Noktası: 1991 → 4,4 milyon ton/yıl üretim)

1992 – 2011: Yatırım tutarı ve sondajlarda yakalanan tarihi artışa rağmen, kur farkı uygulamasının iptali ve 20 Sayılı Fon uygulamasının iptal edilmesine rağmen devam etmesi neticesinde üretim değerlerinde bir önceki dönem ortalamasının yarısı düzeyinde yatay seyreden üretim değerleri

(Dip Noktası: 2007 → 2,1 milyon ton/yıl üretim)

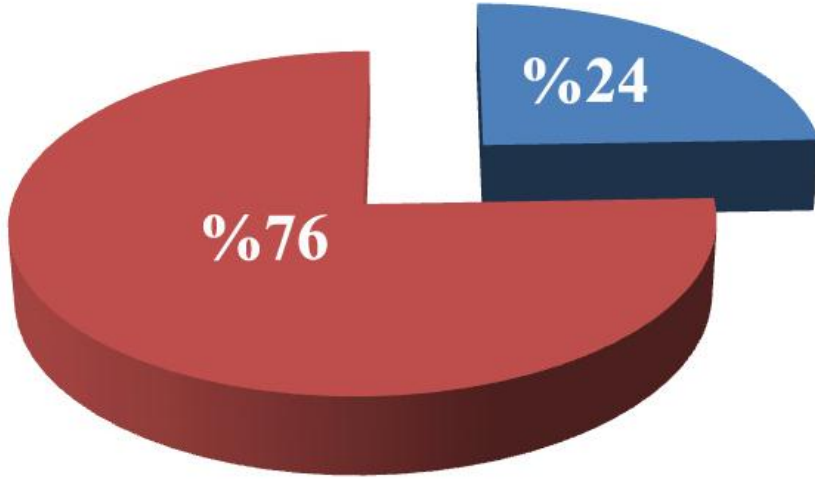
Yerli Petrol Üretimi Trendi (1965 – 2011)

Petrol ve Doğalgaz Üretiminin Dağılımı (2011)

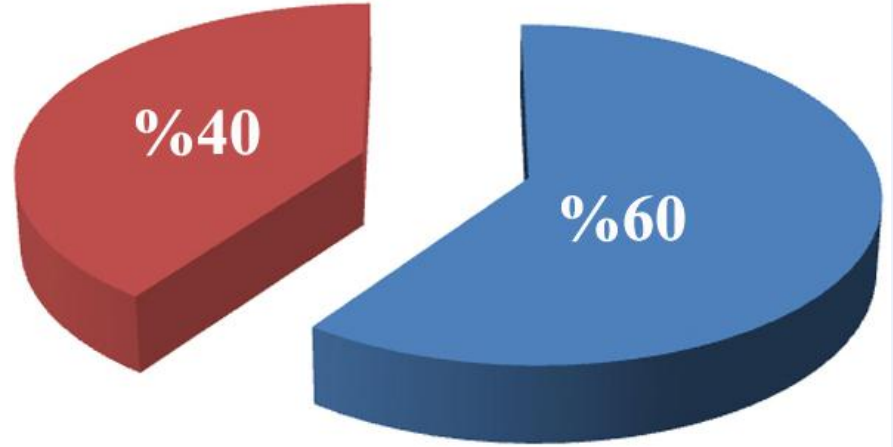

Petrol

■ Özel Sektör Üretimi
■ TPAO Üretimi

Doğalgaz

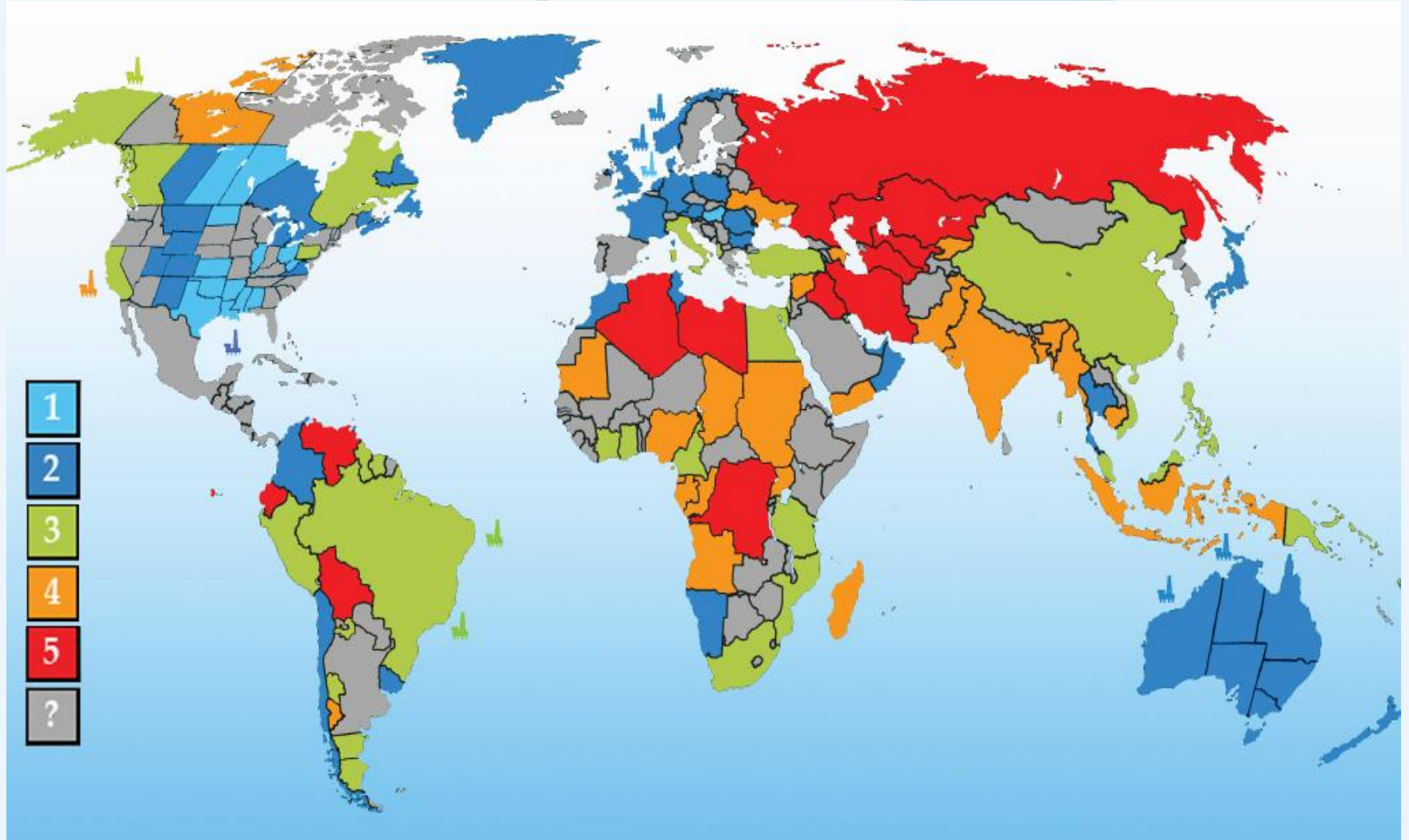
İlk 3 Petrol Üreticisi

1. TPAO
2. N.V.Turkse Perenco
3. TransAtlantic Grubu

İlk 3 Doğalgaz Üreticisi

1. TPAO
2. TransAtlantic Grubu
3. OMV Petrol Ofisi

Arama – Üretim Yatırımlarında Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

Arama – Üretim Yatırımları İçin En Cazip ve Riskli Bölgeler

En Cazip Bölgeler

1. Mississippi (ABD)
2. Ohio (ABD)
3. Kansas (ABD)
4. Oklahoma (ABD)
5. Teksas (ABD)
6. West Virginia (ABD)
7. Hollanda – Kuzey Denizi
8. Alabama (ABD)
9. Macaristan
10. North Dakota (ABD)

En Riskli Bölgeler

1. Venezuela
2. Ekvador
3. Bolivya
4. İran
5. Kazakistan
6. Özbekistan
7. Kongo
8. Irak
9. Libya
10. Rusya

2011 Sıralamasında Türkiye'nin Üzerinde Yer Alan Bazı Ülkeler

<u>Ülke</u>	<u>Sıra</u>	<u>Ülke</u>	<u>Sıra</u>
Macaristan	9	Tunus	62
Şili	20	Romanya	63
Tazmania	28	Türkiye	70
Polonya	36	Arnavutluk	73
Kolombiya	48	Mozambik	75
Namibya	49	Vietnam	84
Uruguay	52	Surinam	87
Bulgaristan	55	Madagaskar	100
Meksika Körfezi (ABD)	60	Suriye	106

Türkiye'nin Yatırım Kriterleri Açısından Değerlendirmesi

1. Ticari Ortam Endeksi 69

o	Mali Koşullar	61
o	Vergilendirme Rejimi	91
o	Ticari Engeller	81
o	Altyapının Kalitesi	76
o	Uygun ve Kalifiye İşgücü	54

2. Düzenleyici Ortam Endeksi 64

o	Mevzuata Uyumun Maliyeti	73
o	Mevzuatın Yorumlanmasındaki Belirsizlikler	69
o	İşçi Mevzuatı ve Yerel İstihdam Yükümlülükleri	63
o	Mevzuatta Tutarsızlıklar	68
o	Hukuk Sistemi	72

Türkiye'nin Yatırım Kriterleri Açısından Değerlendirmesi

3. Jeopolitik Risk Endeksi 69

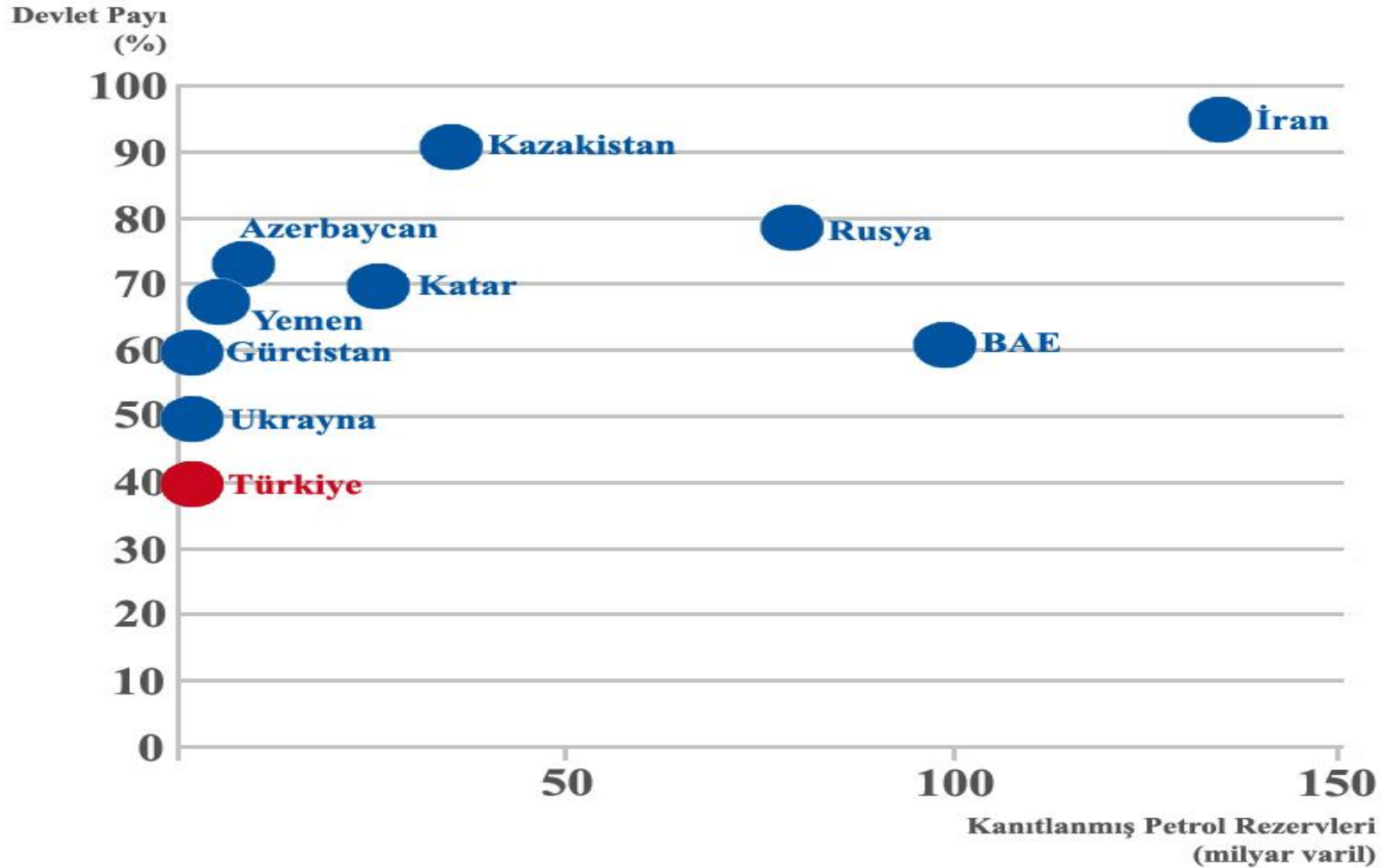
- o Siyasal İstikrar 51
- o Güvenlik 84

4. Birleşik Endeks * 70

- o Özel Koruma Alanlarına İlişkin Belirsizlikler 25
- o Sosyal Sorumluluk Yükümlülükleri 69
- o Jeolojik Veritabanının Kalitesi 102
- o Arazi Anlaşmazlıkları 51

* İlk 3 endekste yer alan 13 faktör + 4 faktör

Arama – Üretim Yatırımlarında Türkiye'nin Bölgedeki Yeri

Özel Sektörün Arama Yatırımını Etkileyen 5 Temel Soru

1. Petrol potansiyeli var mı? (??)
2. Politik ve ekonomik istikrar var mı? (+)
3. Hukuki mevzuat güncel ve öngörülebilir mi? (??)
4. Yatırımımı ne kadar sürede geri alabilirim? (??) (+)
5. Sermaye transferinde sorun yaşar mıyım? (??)

Özel Sektör Yatırımcılarının Gözünden Temel Sorunlar

1. Hukuki Sorunlar

- **Kanun güncelliğini yitirmiştir**

Tam 58 yıldır yürürlükte olan kanun, Türkiye'nin halihazırda yürürlükte olan en eski kanunlardan biridir.

- **Kanunun içi boşalmıştır**

Petrol sektörü değer zincirinin tüm halkaları Petrol Kanunu kapsamından birer birer ayrılarak yeni ve güncel hukuki mevzuatlara kavuşmuş, enerji mevzuatındaki bu muazzam dönüşüm sürecinde sadece ve sadece arama – üretim sektörü mevzuatı güncelleştirilmemiştir.

Özel Sektör Yatırımcılarının Gözünden Temel Sorunlar

1. Hukuki Sorunlar

- **Kanun, meri mevzuatla çelişkili hükümler içermektedir**

Hukuk metodolojisi açısından birçok başka kanunla çelişen hüküm var.

- **Kanun, geçmişte farklı yorumlamalara ve farklı uygulamalara zemin oluşturmuştur**

Kanun hükümleri geçtiğimiz 58 yılda kimi zamanlarda özel şirketler aleyhine yorumlanmış ve kanun hükümleri idari kararlarla durdurulabilmiştir.

Özel Sektör Yatırımcılarının Gözünden Temel Sorunlar

2. Dış Etkenler

Uluslararası arenada büyük arama – üretim şirketleri, Doğu Bloku'nun çöküşü sonrasında Orta Asya ve Hazar bölgesinde uluslararası yatırıma açılan yeni sahalara yönelmiştir.

Özel Sektör Yatırımcılarının Gözünden Temel Sorunlar

3. Yeni Yasal Düzenlemenin Gecikmesi

Diğer tüm enerji piyasası kanunlarının sırasıyla yürürlüğe girmesine rağmen Petrol Kanunu'nun değişen koşullara paralel olarak revize edilmemesi nedeniyle sektörün hukuki altyapısında güncellik yakalanamamış; uluslararası arenada **rekabet gücümüz** yitirildikçe yatırımlar diğer ülkelere kaymıştır.

Arama – Üretim Sektörüne İlişkin Bazı Çarpıcı Veriler

- Cumhuriyet tarihimiz boyunca açılan kuyuların yıllık ortalaması sadece **51**'dir. Oysa dünyada her yıl ortalama 20.000 kuyu açılmaktadır. Yani ülkemizin aldığı pay sadece binde 2'dir.
- Kuyu başına ortalama üretim günde sadece **43 varil**dir.
- Ülkemizin toplam petrol üretimi, Ortadoğu'da büyük boyutlu **tek bir kuyudan** elde edilebilmektedir.
- Petrol fiyatlarında varil başına 1 dolar değişim, cari açığımızın **400 milyon dolar** artmasına neden olmaktadır.

5574 Sayılı Türk Petrol Kanunu Yasalařma Süreci

- **2000** : Petrol İşleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda taslak çalışmaların başlaması
- **Kasım 2005** : TBMM Enerji Komisyonu tarafından son halinin verilmesi
- **Ocak 2007** : TBMM Genel Kurulu'nda kabulü
- **Şubat 2007** : 10.Cumhurbaşkanımız tarafından 4 maddesinin yeniden görüşölmek üzere TBMM'ye geri gönderilmesi
- **2007 – 2012** : Kanun, 5 yıldır TBMM gündeminde beklemektedir.

Arama – Üretim Sektörümüzün Güçlü ve Zayıf Yönleri

Güçlü Yönlerimiz

- Politik ve ekonomik istikrar
- Yüksek petrol fiyatları
- İştahı yüksek bir iç pazar
- Uluslararası petrol şirketlerinin yatırımlarının liberal ülkelere kayma trendi
- Offshore, konvansiyonel olmayan alanlar, Paleozoik yapılar ve iç basenlerdeki potansiyelimiz
- Kalifiye işgücümüz

Zayıf Yönlerimiz

- Yüksek hukuki risk
- Karasal alanlarda yüksek riske rağmen ortalama kuyu verimliliğinin düşüklüğü
- Farklı sahalardan düşük üretim yapmanın getirdiği yüksek maliyet
- Şirketlerin işgücü ve enerjisinin günlük küçük sorunların çözümüne sarf edilmesi
- Şeffaf ve güvenilir veritabanının eksikliği

Arama – Üretim Sektörümüzün Çözüm Önerileri

- 1.** İnsan kaynağımızın geliştirilmesi, milli know-how ve sermayemizin derinleştirilmesi için, özel sektörün de katkılarıyla uzun vadeli **Türkiye Petrol Aramacılığı Politikası**'nın geliştirilmesi
- 2.** Günümüzün ekonomik ve teknolojik gerçeklerini yakalayan şeffaf ve öngörülebilir bir hukuki mevzuatın oluşturulması için, ETKB başkanlığı, PİGM koordinasyonunda, sektörün tüm paydaşlarını kapsayıcı nitelikte ancak az sayıda uzmandan oluşacak bir **Petrol Kanunu Çalışma Grubu** oluşturulması, kanunun sektörün yapısal sorunlarını çözecek şekilde revize edilerek ivedilikle TBMM gündemine getirilmesi

Arama – Üretim Sektörümüzün Çözüm Önerileri

3. Yatırımın geri ödenmesine kadar **vergi ertelemesinin** getirilmesi, **bölgesel teşvik mekanizmalarının** aynı bölgedeki arama – üretim yatırımlarına da aynen yansıtılması ve bilhassa **yerli büyük sermayenin** riskli arama yatırımlarına yönlendirilmesi için kuyunun kuru çıkması durumunda PİGM tarafından onaylanacak kuyu giderlerini ana holding bünyesinde masraf olarak yazma imkanı sağlanması

4. Soyut kriterlere dayalı sondaj mükellefiyeti ile ruhsatların kapatılmasının engellenmesi, şirketlerin **İş ve Yatırım Programı** ile birbiriyle rekabet edeceği bir iş modelinin oluşturulması

Arama – Üretim Sektörümüzün Çözüm Önerileri

5. Sektörün ihtiyaç duyduğu daha etkin bir yönetim ve denetim mekanizması için, ETKB bünyesindeki yeni yapılanmada **PİGM'in kalifiye işgücü ve mali açıdan güçlendirilmesi**

6. Mevzuatın, muhtemel yatırımları beklenti olarak en büyük potansiyele sahip olabileceğimiz **offshore blokları ve konvansiyonel olmayan kaynaklara** yönlendirecek şekilde revize edilmesi

7. Kamudaki verimliliğin artırılması için **yeniden yapılandırma** sürecine start verilmesi

8. **PİGM arşivlerinin**, şeffaflık ve rekabetçilik açısından kurum bünyesinde kurulacak modern ve dijital bazlı yeni sisteme aktarılması ve **Data Room** realitesi altında ücret karşılığı potansiyel oyunculara sunulması

Arama – Üretim Sektörümüzün Çözüm Önerileri

9. Türkiye'nin sedimanter havzalarının petrol ve doğalgaz potansiyeline yönelik **envanter** oluşturulması, (US Geological Survey benzeri ispatlanmış rezerv, contingent reserve ve resources çerçevesinde) petrol ve doğalgaz potansiyelimizin ortaya çıkarılması, bölgesel ölçekli çalışmalar yürütülmesi (özellikle de Güneydoğu Anadolu'da Jurrasic, Triassic ve Paleozoik petrol sistemlerinin incelenmesi ve muhtemel potansiyelinin ortaya çıkartılması) için PİGM bünyesinde analiz çalışmaları yürütebilecek deneyim ve kabiliyette **dinamik bir departman**ın oluşturulması

10. Sektörün know-how yoğun karakteristiği nedeniyle, **yabancı personel istihdamı**nda diğer sektörlerle aynı prosedürlere tabi olunmaması